

*Гаврилюк Тетяна Вікторівна,
доктор філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПРАВОСЛАВ'Я В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАПИТІВ СУЧАСНОСТІ

Ім'я Хрисостомоса Стамуліса, сучасного грецького богослова, професора теологічного факультету університету Салонік доволі відоме у світі, але мало відоме в Україні через відсутність перекладу його робіт. Водночас тематика, яку він порушує, будучи прикладом розвитку православної грецької думки та розумінням тієї ролі, яку вона покликана виконувати, є актуальною і для сучасного українського соціуму.

В одній із відомих його робіт «ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ, Δοκίμη για έναν πολιτισμό της σάρκωσης» (Любов та смерть. Випробування для культури втілення) порушується проблема свободи в незвичайному, для православ'я, контексті – патології системи та необхідності втечі від неї. Для Х. Стамуліса, як і загалом для богослів'я [1], ключовою постає проблема глибшого розуміння та тлумачення феномену свободи. Майстерно обігруючи відомий твір Ф. Донесмарка «Життя інших», богослов показує, як будь-яке суспільство більшою чи меншою мірою перетворює динамічний стрижень життя, яким для Стамуліса постає віра та любов, у систему, яка поряд з тим, що потребує підкорених, творить харизматичних і сміливих, які прагнуть позбутися залежності від неї. Актуальною для сьогодення, а можливо для усіх часів і народів, є твердження богослова про те, що віра та любов, відірвані від *свободи людини*, породжують монстра асимільованого ідолопоклонства та лицемірства [2, с. 72], який з необхідністю призводить до деградації як безпосередньо людини, так і народу загалом. Сучасність, в якій означені проблеми постають надто гостро, для православ'я стає викликом, у результаті якого народжується теологія високого ризику [2, с. 80], оскільки вона має говорити та показувати хворобливість ідеалізованого минулого, насмілитись вказати на те, що деякі аспекти світоотецької думки застаріли [2, с. 80].

Єдність богослов'я Х. Стамуліса вбачає в культурі втілення, в якій, власне, богослов і розробляє теологію Слова Плоті. Духовність, яка заперечує втілення, на думку автора, є пастирським ідолопоклонством і призводить до дегуманізації суспільства. Розуміння теології культури як вияву культури плоті, як вияву усіх аспектів людського життя в перспективі їх трансформацій через Особу Втіленого, постає продовженням та розширенням творіння.

Любов з необхідністю потребує прийняття матерії та людського тіла. Означене можливо вказує на радикальність теології, але для Х. Стамуліса воно вказує на розуміння людини як Особистості в повному обсязі її творчого духу. Автор акцентує увагу на тому, що і сьогодні окреслена тема є фундаментальним табу та, на його думку, призводить до обкрадання Христа.

Усупереч усталеному розумінню, богослов чітко проводить думку, що не існує різниці між любов'ю як ерос та любов'ю як агапі [2, с. 148–149]. Напруга, притаманна люблячому, не може бути негативним актом, який з необхідністю повинен зникнути. Цілісне розуміння та справедлива оцінка любові-еросу характеризує її як можливість для одкровення та знання як людської особистості, так і божественної [2, с. 149].

Х. Стамуліс зосереджується на питаннях: невже любов є результатом падіння та гріха? Являє собою тимчасовий завіт Бога чи належить до вічної обітниці та вибору Його, а відтак, до створення різних статей людських, а також і тварин? Чи можемо ми визнати еротичну силу в творінні до гріхопадіння? Відповіді на ці питання різняться навіть у Святих Отців. Водночас жоден з Отців Церкви не вчить онтологізації зла, його локалізації в тілі. Х. Стамуліс наголошує на тому, що Святі Отці не визначають чітко, чи є ерос продуктом падіння, чи самоочевидним гріхом. Питання автора як для богослів'я, так і для ортодоксальної традиції залишається відкритим. Сміливі відповіді на ці запитання можуть призвести до переосмислення ролі чернецтва та безшлюбності, а також до переосмислення акту творіння, падіння та гріха. Визнання матерії, тіла та любові може бути визволенням людини від гріха.

Питання любові безпосередньо пов'язане з питанням смерті. Саме тому вони виносяться у назву книги. Матерія незримої смерті. Її бояться, її гонять, її бажано позбутися, тому що до її есхатологічного скасування вона залишається школою та дорогою для вивчення життя як до, так і після неї.

Глибокий гріх нашого часу, велика травма, яка пронизує все соціальне життя, а не лише християнина, – це відсутність Ероса, нездатність бути у спілкуванні, заперечувати відносини. Богослов наголошує, що функція еротичної перспективи – єдина сила, яка дає можливість втіленню стати «хлібом і вином», запропонованим в життя заплутаного світу, єдина можливість, яка дозволяє екстатичний відхід людини від егоїзму і призводить до зіткнення з універсальною людиною світової історії і культури.

А отже, дотримання культури втілення може починатися лише з відкритості та готовності до діалогу про все, що збуджує хвилювання сучасної людини з усвідомленням його призначення для сенсу, мети й істини. В сучасній українській теологічній думці така постановка проблеми видається доволі сміливою. Водночас запити, які висуває наше суспільство в умовах соціальної, культурної, духовної кризи, потребують від богословів глибоких та сміливих відповідей.

Список використаних джерел

1. Αμπατζίδης Θεόφιλος. Χρυσόστομος Σταμούλης ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ, Δοκιμή για έναν πολιτισμό της σάρκωσης. URL: <https://antidosis.wordpress.com/2013/03/19/%CE%B8%CE%B5%CF%8C%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AF%CE%B4%CE%B7->

%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B
C%CE%BF%CF%83-%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BC/

2. Σταμούλης Χρυσόστομος Α. ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ, Δοκίμη για έναν πολιτισμό της σάρκωσης. Εκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ, 2009. Σελ. 72.

*Горбець Олена Олександрівна,
заступник завідувача редакційно-видавничого відділу,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

КНИГОВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

Формування позитивного іміджу держави має важливе значення у позиціонуванні країни на міжнародному ринку як надійного інвестиційного та торгового партнера. Невід’ємним компонентом іміджу країни є його інформаційна складова, яка охоплює потоки економічного, політичного, культурного та соціального характеру.

Безперечно, інформаційне забезпечення суспільства впливає на рівень освіченості нації. У сучасному світі цифрових технологій книга як комунікативний та інформаційний засіб залишається освітнім першоджерелом.

З метою популяризації книг та читання, а також демонстрації досягнень книгодрукування щороку в світі організовуються книжкові ярмарки: у Німеччині – Франкфуртський ярмарок, у якому постійно беруть участь понад сто країн та понад 286 тис. відвідувачів; у США протягом останніх 50 років відбувається Нью-Йоркський антикварний книжковий ярмарок; у Великій Британії з 1971 р. відбувається Лондонський книжковий ярмарок.

Зазначимо, що в Україні, найпопулярнішими «книжковими» заходами є Форум видавців у Львові – найбільший український книжковий ярмарок та один із наймасовіших заходів подібного типу у Східній Європі, започаткований у 1994 р., а також Міжнародний книжковий ярмарок у Києві – Книжковий Арсенал, який діє з 2011 р. та представляє літературу не лише як ринковий продукт, але й як частину сучасного стилю життя, важливу складову інформаційного простору, яка активно взаємодіє з соціумом, осмислює політичні та культурні трансформації, знаходить точки перетину з літературою, візуальним мистецтвом, музикою, кіно, театром [1].

Попри вищезазначене, ситуація у книговидавничій галузі України на сьогодні характеризується кризовим станом і, відповідно, нестабільністю основних показників – кількості друкованих одиниць та їх тиражу.

Аналізуючи діяльність провідних книжкових видавництв, що мають найбільші показники серед інших за період 2015–2017 рр., бачимо, що найсприятливішим був 2016 р., однак після різкого підйому відбувся не менш різкий спад у 2017 р. (табл. 1, сформовано автором за даними [2]). Найнижчі показники кількості друкованих одиниць за вказаний період були у видавництва «Генеза» в 2015 р. – 198 друк. од., найвищими – 1128 друк. од. у 2015 р. у видавництва «Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля»». Щодо показників тиражу, то найнижчі показники були в 2015 р. у видавництва